

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 7, Issue 2, June 2019, p. 222-235

Received	Reviewed	Published	Doi Number
05.05.2019	17.06.2019	30.06.2019	10.18298/ijlet.12381

The Evaluation of Workflow on Virtual Translation Platforms within the Framework of Translational Action Theory: The Case of Proz.com Website

Halil İbrahim BALKUL¹ & Duygu Özlem TOPTAN²

ABSTRACT

Functional translation theories have carried the reality of translation phenomenon beyond the linguistic purposes and provided a new point of view to both translation sector and academia. Functional translation theories are observed to be the most convenient theories describing the workflow in the current translation sector; however, it is seen that these theories fail to mention translation technologies directly. Despite the fact that these theories do not mention about translation technologies at terminology level, critical readings on these theories imply assistive translation tools and this situation forms the basis for the research in translation technologies field. The developments taking place in translation technology research field at an unprecedented pace necessitate the issue to be tackled at theoretical level. In the current paper, by taking the reflections of technological developments in Translation Studies, Translational Action Theory, is re-interpreted and the applicability of the theory on the workflow of Proz.com web site, which is one of the virtual translation platforms, is questioned and different aspects related to translators and translation workflow in Translational Action Theory and Proz.com web site are detected. Although the sample of this research is limited to Proz.com website, the obtained reflections can be adapted to other virtual translation platforms. The further research related to the topic might provide more overarching data to the field.

Key Words: Translation technologies, Translational Action Theory, cooperation model, virtual translation platforms, Proz.com

Proz.com Web Sitesi Örneğinde Sanal Çeviri Platformlarındaki İş Akışının Çeviri Eylemi Kuramı Çerçevesinde Değerlendirilmesi

ÖZET

İşlevsel çeviri kuramları, çeviri gerçeğini dilbilimsel amaçların ötesine taşımış ve gerek çeviri sektörüne gerekse akademiye yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. İşlevsel çeviri kuramlarının hali hazırdaki çeviri sektöründeki iş akışını tasvir eden en uygun kuramlar olduğu, fakat bu kuramların çeviri teknolojilerinden doğrudan bahsetmediği görülmektedir. Hâlbuki bu kuramlar her ne kadar terimsel olarak çeviri teknolojilerinden bahsetmese de, kuramların eleştirel okumalarında çeviriye yardımcı malzemelerden bahsedilmekte, bu da çeviri teknolojileri alanındaki araştırmalara dayanak oluşturmaktadır. Çeviri teknolojileri araştırma alanında baş döndürücü bir hızda gerçekleşen gelişmeler, konunun kuramsal düzlemde de irdelenmesini bir zaruret haline getirmiştir. Bu çalışmada teknolojik gelişmelerin etkisiyle, Çeviribilimde salt alana ait çeviri eylemi kuramının yeniden yorumlanması yapılarak, uygulamalı alanda çeviri teknolojileri içinde yer alan sanal çeviri platformlarından Proz.com'daki iş akışı bağlamında kuramın uygulanabilirliği sorgulanacak, çeviri eylemi kuramında çevirmen ve çeviri için ortaya konulan egemen düşünceden farklı olan yönleri saptanmaya çalışılacaktır. Araştırma örneklemini Proz.com web sitesi ile sınırlı olmasına rağmen, elde edilen tespitler diğer sanal çeviri platformlarındaki iş akışına uyarlanabilir. Konu ile ilgili yapılacak olan ileriki araştırmalar alana daha kapsamlı veri sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Çeviri teknolojileri, Çeviri Eylemi Kuramı, işbirliği modeli, sanal çeviri platformları, Proz.com

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Sakarya Üniversitesi / Fen Edebiyat Fakültesi, hbalkul@sakarya.edu.tr

² YL Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, duygu.kaya4@ogr.sakarya.edu.tr

1. Giriş

Teknolojik gelişmeler toplumu ve onu ilgilendiren her alanı doğrudan etkiler. Bu gelişmelerin etkileri, her meslek dalında olduğu gibi çeviri sektöründe de görülmekte, bu durum çeviri projelerinin uygulanma biçimini ve aynı zamanda çevirmen edinçlerini de geçmişten günümüze değiştirmektedir. Önceleri çevirmen edinci denildiğinde; dil edinci, kültür edinci, genel dünya bilgisi ve alan bilgisi akla gelirken, günümüzde ise bu alt edinçlere ilaveten teknoloji edinci, araştırma edinci ve proje yönetim bilgisi gibi alt edinçler de eklenmiştir (PACTE, 2003, Göpheric, 2009; Schäffner, 2012).

20. yüzyılın ilk yarısına kadar çeviriye dair oluşturulan bilimsel yaklaşımların çoğu, kaynak metin odaklı, çevirmene kurallar koyarak yönlendiren, dilbilim merkezli ve kuralcı çalışmalar olarak karşımıza çıkmaktaydı. Kaynak metnin sınırları doğrultusunda çeviri yapılmasını ön görerek çevirmene kurallar koyan, böylelikle çeviri sürecini yönlendiren; çeviri sonunda da "yeterli" ya da "yetersiz" olarak adlandırılan, bunun sonucunda da çoğunlukla erek kültürde tam olarak anlaşılabilen çeviriler ortaya çıkmaktaydı. "Kaynak metin odaklı çeviri kuramları" olarak adlandırılan bu yaklaşımlar, dönemin egemen çeviri politikası olan dilbilimsel yaklaşımın etkileri doğrultusunda yapılmıştır. Bu da çeviri etkinliğinin uzun bir süre dilbilimsel anlayışın etkisi altında kaldığını ve bu dönemde çevirinin kuramsal alanı ve salt alanının da dilbilimsel bakış açısı ile şekillendiğini göstermektedir.

James Holmes'un 1972 yılında kaleme aldığı "Çeviribilimin Adı ve Doğası" başlıklı yazısında ilk kez Çeviribilim kavramını kullanması, ayrı bir disiplin olarak Çeviribilimin ortaya çıkışını hızlandırmıştır. Çeviri uğraşının akademik bir disiplin haline gelmesi ile birlikte, önceleri yalnızca dilsel aktarım yaptığı düşünülen çevirmenlerin 90'lı yılların sonunda erek okurun beklentileri doğrultusunda kültür aktarımı da yapmakla yükümlü olduğu hâkim düşüncesi ortaya çıkmıştır. Çünkü çeviri yalnızca dilsel kodların aktarımından ibaret değil; aynı zamanda kaynak metnin erek kültürle harmanlanarak oluşturulduğu bir üst aktarım ve anlatım biçimidir. Bu görüş çeviriyi dilbilimsel bir yaklaşım olarak gören kuramlardan ayırmış olup, çeviride iletişim amacı güdülerken topluma hizmetin esas alındığı işlevsel çeviri kuramlarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Yukarıda bahsedildiği üzere; önceleri "iyi, doğru, sadık" olarak adlandırılan çeviriler, zaman geçtikçe erek okur, erek kültür beklentileri ve işveren olgusunun da çeviriye dâhil olmasıyla değişmiş, çeviriye bakış açısı da bu yönde şekillenmiştir. Yine geçmişte yalnızca kalem, kâğıt ve basılı sözlükler yardımıyla gerçekleştirilen çeviriler yerlerini; bilgisayar desteği ile yapılan çevirilere, çevrimiçi sözlüklere, çeviriyi çeşitli veri tabanlarında depolayabilen çeviri belleklerine, makine çevirisi programlarına, son teknolojik gelişmeler sonucunda ise bağlamdan hareketle oluşturulacak metin için kelime seçimi yapabilen nöral makine çevirisi sistemlerine bırakmıştır. Çeviri yaparken kullanılan bu sistemler sayesinde çevirmenin işi oldukça kolaylaşmış gibi gözükse de; çevirmenin sahip olması gereken niteliklerin artması, çeviriyi kültürel bir düzlemde aktarma gerekliliği sebebi ile çevirmenin bilişsel yeteneklerini daha etkin bir biçimde kullanabilmesi zorunluluğu, çevirmenin çeviri yaparken sorunlara daha hızlı ve etkin bir şekilde yanıt verebilmesi beklentisi, işverenin çevirmenden çalışma koşulu olarak çeviri teknolojilerini kullanmasını talep etmesi ve rekabet olgusunun da çeviri eylemine dahil olması ile bu gelişmelerin pozitif etkileri dışında; negatif yöndeki etkileri de çeviri sektörünü ve uzman olarak görülen çevirmene bakış açısını kökten etkilemiştir. Aslında, çeviri sektöründe ortaya çıkan teknolojik gelişmeler;

profesyonel çevirmenleri, amatör düzeyde çeviri işiyle uğraşan bireyleri, çeviri işletmeleri sahiplerini, çeviribilim öğrencilerini ve hocalarını da etkilemiştir.

Türkiye'deki çeviri sektöründeki değişimin teknolojik etkisini konu edinen araştırmalar, özellikle çeviride kullanılan teknolojik araçlar ve bunların çeviri eğitimine entegrasyonu kapsamında yoğunlaşmıştır (Krş. Canım-Alkan, 2013; Balkul, 2015; Çetiner, 2018). Ancak günümüzde serbest çevirmenlerin uluslararası platformda çeviri işleri bulabildikleri sanal çeviri platformları üzerine detaylı bir araştırma bütüncesi bulunmamaktadır. Bu bağlamda Ersoy ve Odacıoğlu (2014)'nin çalışması alandaki örnek araştırmalar arasındadır. Araştırmacılar serbest çevirmenlerin Türkiye'deki çeviri piyasasında karşılaştıkları sorunları Proz.com web sitesindeki tartışma forumlarından elde edilen verilerle saptamış ve alana dair bir sektör resmi çizmişlerdir.

Bu çalışma kapsamında ise; konunun genel hatlarının belirlendiği giriş bölümünden sonra, birinci bölümde sanal çeviri platformlarının genel çalışma prensipleri hakkında özellikle Proz.com sitesi bağlamında bilgi verilecektir. İkinci bölümde ise, çeviriye ve çevirmene bakış açısını değiştiren çeviri eylemi kuramının genel özellikleri ile çeviri eylemi kuramında bahsedilen iş akış sistemi açıklanacaktır. Üçüncü bölümde, çeviri eylemi kuramında bahsedilen iş akış sisteminin proz.com web sitesine uyarlaması yapılarak, çevirmen ve çeviri eylemi açısından gözlemlenen farklılıkların değerlendirilmesi gerçekleştirilecektir. Çalışmanın sonuç bölümünde ise, elde edilen veriler değerlendirilip, alanda gerçekleştirilecek olan ileriki çalışmalara tavsiyeler sunulacaktır

2. Sanal Çeviri Platformları ve Çalışma Prensipleri

Sanal çeviri platformları; çevirmenlere işbirliği, iletişim, bilgi paylaşımı ve iş olanakları sunan web siteleridir. Bu platformlarda çevirmenler; gerek kendi ülkelerindeki çeviri piyasası gerekse uluslararası çeviri piyasası hakkındaki bloglarda görüş alışverişinde bulunabilirler, potansiyel müşterileri hakkında sektör araştırması yapabilirler, diğer çevirmenlerin kullandıkları çeviri teknolojileri hakkında bilgi sahibi olabilirler ve çeviri sektöründeki gelişmeleri takip edebilirler (Risku ve Dickinson, 2009). İnternet üzerinden çeviri işi alınabilecek uluslararası platformlara örnek olarak aşağıdaki siteler verilebilir: Proz.com, Smartcat, Freelancer.com, Guru.com, PeoplePerHour.com, oDesk.com, Elance.com, TranslatorsTown.com, Translationdirectory.com, Traduguide.com, OneHourTranslation, TranslatorsCafe ve Verbalizeit. Ayrıca Türkiye'de sanal çeviri işleri alınabilecek web siteleri de bulunmaktadır. Protranslate.net ve Bionluk.com bu tür web sitelerine örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca bu çeviri platformlarından bazılarının Android ve İOS için uygulamaları da bulunmaktadır.

Pym, Orrego-Carmona ve Torres-Simon (2016) çevirmenlik mesleği ile teknolojinin ilişkisi üzerinden çevirmenlerin toplumsal statülerinin inceledikleri araştırmalarında, 2014 yılında Proz.com'a kayıtlı toplam 687.530 kişi bulunduğunu tespit etmişlerdir. Bu sayı Mayıs 2019 tarihi itibarıyla, 996,307'e ulaşmıştır. Beş yıl içerisindeki bu devasa artış Proz.com'un çevrimiçi iş merkez alanı olması dışında, çok dilli sözlük, üye forumları gibi bilgi paylaşım özellikleri ve çeviri desteği sunan, gerek çeviri işletmeleri ve gerekse çevirmenler tarafından kabul görmüş en kapsamlı web sitesi olduğunun göstergesidir. Bundan dolayı bu web sitesi araştırmamızın örneklemini oluşturmaktadır.

Proz.com 1999 yılında Henry Dotterer tarafından kurulmuştur. Halen Amerika, Arjantin ve Ukrayna ofislerinde farklı pozisyonlarda çalışan 19 personeli bulunmaktadır. Proz.com KudoZ bölümünde Mayıs 2019 itibarıyla 3.676.529 tane soru cevaplanmıştır³.

Proz.com'da ücretsiz üyelik, ücretli standart üyelik, ücretli plus üyelik olmak üzere farklı üyelik seviyeleri bulunmaktadır. Standart üyelik özelliklerine ek olarak Plus üyelere; işveren ile yeniden çalışma isteğinin 1 ila 5 arasında puanlandırılarak ifade edildiği Blueboard'da beş farklı açıdan işvereni değerlendirebilme olanağı, lisanslı Cafetran Espresso isimli üçüncü bir bilgisayar destekli çeviri aracı (Cafetran Espresso CAT Tool), PDF dosyalarını kendi çeviri araçlarınızla kullanabilmeniz için XLIFF uzantısına çevirebilen TransPDF isimli program için aylık 10 kredilik ücretsiz ek kullanım hakkı, Proz.com SecurePro ile gizlilik güvencesi ve müşteri ya da proje yöneticisi ile gerçek zamanlı (arama ya da mesaj yolu ile) görüşme olanağı sunulmuştur. Proz.com; ücretli olan tüm üyeliklere sitedeki tüm girdilere, özelliklere ve tüm müşterilere erişim fırsatı sunmaktadır ve ödeme yapmayan kullanıcılar tarafından kullanılmayan belirli ağ ve ayrıcalıklara sahiptir. Proz.com; ödeme yapan kullanıcıların müşterilerle iletişim kurma olasılığının ödeme yapmayan üyelerden dört kat fazla olduğunu ve aramalarda üst sıralarda çıktıklarını, özel iş teklifleri alabildiklerini, işverenlerin alıntılarını öncelikle kayıtlı üyelerden gördüklerini belirtmiştir. Ayrıca ücretli üyelerin Powwow⁴ etkinlikleri düzenleyebildiklerini, Proz.com sanal konferanslarına ve webinarlara erişim fırsatlarının bulunduğunu, Proz.com ücretli üyelerinin bazı yazılım, çeviri araçları için özel indirimde sahip olduklarını, profillerini ziyaret edenleri takip edilme olanaklarının bulunduğunu ve site büyüdükçe yalnızca ödeme yapan üyeler için yeni özellikler eklendiğini, site içi işlerin yüzde ellisinden fazlasının işverenlerce bir güvenilirlik ve profesyonellik ibaresi olduğu düşüncesiyle ücret ödeyen üyelere özel olarak açıldığını ifade etmiştir.

Daha önce de belirtildiği gibi sitenin amaçlarından biri dil hizmeti sağlayanlar (Language Service Providers) arasındaki bilgi paylaşımını ve işbirliğini kolaylaştırmaktır. Bunun yapmak için forumlar, bilgi bankası ve terim çevirisi gibi hizmetler sunan KudoZ bölümü, kısa metinler ve terimlerin çevirisi için ortaklaşa iş birliği yapılan bir platformdur⁵. KudoZ; topluluk temelli bir terminoloji yardım ağı olmakla birlikte, "Yardım" ("help" KudoZ) ve "Sözlükçe Oluşturma" ("Glossary Building" KudoZ) olmak üzere iki farklı bölümden oluşmaktadır. KudoZ Yardım bölümü; Proz.com'a kayıtlı üyeler arasında ve misafir kullanıcılara zorlu terimlerin ve kısa metinlerin çevirisi için ücretsiz yardım sunan bir platformdur. Her KudoZ sorusuna bir sayfa ayrılmıştır ve bu sayfa üzerinde yorumlar ve bilgiler bir araya getirilip bir soruya verilen tüm cevapların karşılaştırılması olanağı sağlanmıştır. Üyeler verilen cevaplara yorum yazabilir, bu cevaplara katılıp katılmadıklarını ifade edebilir (meslektaş değerlendirme sistemi). KudoZ üzerinde cevaplanan özel ve yeni terimler sayesinde, Proz.com çoklu dil terminolojisine sahiptir. KudoZ Açık Terimler Listesi (KOG), üzerinde yeniden düzenleme yapılmış KudoZ sorularını (post-edited KudoZ questions), manuel girdileri ve bağışlanmış terimlerin

³ <https://www.proz.com/about> (12.04.2019)

⁴ Powwow'lar gönüllü Proz.com kullanıcıları tarafından yerel çevirmenler için profesyonel bilgi alışverişinde bulunmak ve ilişkiler kurmak amacıyla düzenlenen resmi olmayan buluşmalardır. Türkiye'de düzenlenmiş olan en son Powwow etkinliği 30 Nisan 2019 tarihinde İstanbul'da gerçekleşmiştir.

⁵ Daha fazla bilgi için:

https://www.proz.com/faq/terminology_term_help/kudoz/kudoz%3A_general.html#what_good_are_kudoz_points_ (10.04.2019)

(Proz.com'da işverenlere karşı imajlarını iyileştirmek isteyen site kullanıcıları terim listelerine katkıda bulunarak, kendi terminoloji listelerini oluşturup puan kazanabilirler.) listelerini içerir. Hızla büyüyen KudoZ özellikle uzmanlık gerektiren ve bulunması zor terimleri içermektedir. Tüm kullanıcılar KudoZ Açık Terimler Sözlüğü'nü (KOG- Kudoz Open Glossary) kullanabilir ancak ücretli üyelik sahibi katılımcıların terim sözlüğüne tam erişim hakları vardır. Birçok kullanıcı KudoZ'u çeviri camiasının önemli bir parçası olarak görmekle birlikte aktif olarak KudoZ'un gelişmesine katkıda bulunmaktadırlar. Kullanıcılara neden KudoZ'u kullandıkları sorulduğunda; cevaplayanların %82'si bilgi paylaşımı ve başkalarına yardım etmeyi bir motivasyon olarak gördüğünü söylemektedir. Verilen diğer cevaplar genelde; öğrenme ve sorulara verilen yanıtları karşılaştırma %46, çeviri camiasına katkıda bulunma %38 ve site içerisinde kendi imajlarını iyileştirmek %15 gibi cevapları içeriyor. Bu, bilgi paylaşımının ve öğrenmenin önemini gösteriyor, ayrıca güçlü bir toplumsallık ve çeviri camiası bilincine işaret etmektedir. Terminoloji çalışması çevirideki en zorlu ve uğraş gerektiren unsurlardan biridir. Çalışılacak olan alanın çok özel olması dolayısıyla yeterli kaynak bulunamaması, atasözleri ve deyimleri aktarırken çevirmenlerin karşılaştıkları sorunlar, kültür farklılığı sebebi ile bazı kelimelerin karşılığının bulunmaması gibi sorunların paylaşıldığı ve karşılıklı fikir alışverişinde bulunulabilen bu platformda, çevirmenler bir şeyler öğrenirken, aynı zamanda da çeviri topluluğuna katkıda bulunabilmektedir. (Risku-Dickinson, 2009: 60).

Günümüzde çevirmenlerin en sık karşılaştığı sorunlardan diğeri de, yapılan iş karşılığı ücretlerin geç ödenmesi ya da hiç ödenmemesidir. Çevirmenin daha önce iş yapmadığı dolayısıyla fikir sahip olmadığı bir firmayla çalışmasının sonucunda yukarıda bahsedilen sorunlarla karşılaşma olasılığı bulunmaktadır. Ancak Proz.com'un sağlamış olduğu Blueboard platformunda, çevirmen işveren kurumu inceleyebilir ve kurumla çalışıp çalışmayacağına verilen referanslar sonucu karar verebilir. BlueBoard; çevirmen ve tercümanlar için çeviri, tercüme ve diğer dil ile alakalı tüm işlerde işveren ile tekrar çalışmaya ne kadar istekli olduğunun ifade edildiği bir referans kaynağıdır. 2001'den bu yana tüm dil servis sağlayıcıları için önemli bir risk yönetim aracıdır ve 2019 itibariyle toplam 13.717 işveren arasında 156.669 girdi bulunmaktadır. İşveren ile yeniden çalışma isteğinin 1 ila 5 arasında puan verilerek değerlendirildiği veri tabanında, değerlendirme yapılırken bir de yorum yazmaya olanak sağlanmaktadır. 1 puan işveren ile yeniden çalışmanın asla düşünülmediğini ifade ederken, 3 puan belki yeniden o işverenle çalışılabileceğini, 5 puan ise işveren ile kesinlikle yeniden çalışmak istenildiğini ifade eder. Blueboard, çevrim içi iş merkezi olarak kullanılan Proz.com için hatta diğer çeviri platformlarında iş yapılacak kurum ya da kişilerin güvenilirliğinin tespiti açısından oldukça önemlidir. Önceleri yalnızca Platinum üyelere tam erişim hakkı sağlanmış iken; Platinum olmayan üyelere de; bir defa için 50 BrowniZ puanı ya da 0.50 Amerikan doları karşılığı da kalıcı olarak erişim olanağı sunulmuştur. Ancak; 15 Kasım 2016 itibari ile tüm Proz.com kullanıcılarına Blueboard kayıtlarına sınırsız erişim hakkı tanınmıştır. Ancak üyeler yalnızca puanladıkları işverenler için başkalarının girdiği puanları görebiliyorken; plus üyeler ek olarak çalışmadıkları işverenlerin puanlarını da görebilmektedir. Proz.com' da anlatıldığına göre; işveren olarak tercümanlar kesinlikle sizinle çalışmak istiyorlarsa bu durum Blueboard'a yansiyacaktır ve bu yönden bakıldığında da Blueboard'dan en çok fayda edenler aslında işverenlerdir.

Proz.com'da; aramalarda üst sıralarda çıkabilmeniz bazı prosedürlere bağlanmıştır. Ücretli üye olma, terminoloji listesi oluşturarak ya da soru cevaplayarak KudoZ puanına sahip olma ve site içi faaliyet etkinliğinizi gösteren BrowniZ puanları. BrowniZ puanı; site içi çeviriler yapılarak, yeni üyelerin tanıtılmasıyla ya da Powwow gibi etkinlikler düzenleyerek ya da bu etkinliklere katılarak, Proz.com'a

ya da çeviri topluluğuna katkı sağlanılarak kazanılır. Browniz; uzmanlık ile alakalı olan KudoZ'un aksine bir yardımseverlik ya da site içi faaliyetlerin ve katkıların göstergesidir. KudoZ puanlarının aksine Browniz puanları harcanabilir. Browniz puanlarına sahip olmak bu topluluk için birşey yaptığınız anlamına gelir ve Browniz puanları sitede ayakta kalabilmenizi imgeler. Browniz puanı dizin konumunuzu oldukça etkilemektedir. Şayet iki farklı üyenin KudoZ puanı aynıysa önce Browniz puanı yüksek olan üye aramalarda ön sırada yer alır. Browniz puanları önceleri Blueboard kayıtlarına tam erişim sağlamak ve ücretli üyelik kaydında indirim olanağı sağlayabiliyorken; 2016 yılında yapılan bir güncelleme ile bunlar için kullanılamayacağı bildirilmiştir. Kullanıcı adı altında yer alan Browniz puanına tıkladığında sahip olduğunuz Browniz puanlarının geçmişine (Browniz History) ait bir döküm görülebilmekle birlikte, bu sekme nasıl Browniz puanı kazanıldığını da içermektedir⁶.

Sanal Çeviri Platformları sayesinde çevirmen dünyanın dört bir yanından iş alabilme olanağına sahip olsa da; çevirmenin bu platformda işverenle kolaylıkla iletişim kurabilmesi için site algoritmasına göre birçok farklı aşamayı tamamlaması gerekmektedir. Dizinde öne çıkan çevirmenin iş alma olasılığı çok daha fazla olduğundan kişinin Proz.com'daki imajını iyileştirmesi, ayrıca KudoZ ve Browniz puanları toplaması gerekmektedir. Bunun için, çevirmenin kendi terminoloji listesini oluşturması, KudoZ bölümündeki soruları yanıtlaması ve yanıtlanan cevabın soru soran kişi tarafından beğenilmesi, kısa metin çevirilerine katkıda bulunabilmesi, Powwow etkinlikleri düzenlemesi, ücretli üye olması, şayet dizinde daha da üst sıralarda gözükme istiyorsa Plus üyelik sahibi olması gerekmektedir. Önceleri yalnızca bir komisyoncu yahut direkt olarak işverenle diyalog halinde olan çevirmenin çevrim içi ortamda iş alabilmesi oldukça zorlaşmış gibi gözükse de, dezavantajların da bulunduğu bu sistemde; iş olanağının fazla olması, çevirmen için önemli bir risk yönetim aracı olan Blueboard'un bulunması, uzmanlık bilgisi gerektiren zorlu terimlerin ve kısa metinlerin çevirisinde topluluğun birbirine yardım etmesi, profesyonel bir ortam içerisinde işbirliği sağlanması, dünyadan profesyonellerin katıldığı konferansları izleyebilme olanağının sunulması, bilgisayar destekli çeviri araçları ile ilgili düzenlenen webinarlar, terminoloji tabanının bulunması gibi birçok pozitif yönüyle Proz.com sektörde kendini geliştirmek ve iş çevresini genişletmek isteyen çevirmenlerin buluştuğu ortak noktadır.

3. Çeviri Eylemi Kuramının Temel Özellikleri ve Çeviri Eylemi Kuramındaki İşbirliği Yaklaşımı

20.yüzyılın son çeyreğinden itibaren çeviri araştırmalarında, dilbilimsel paradigmadan erek odaklı paradigmaya geçiş yaşanmıştır. Bu bağlamda ilk olarak Betimleyici Çeviribilim'in kurucusu olarak Gideon Toury karşımıza çıkmaktadır. Sonrasında ise, erek odaklılık anlayışı Alman çeviribilimciler tarafından geliştirilmiş ve İşlevsel Çeviribilim konsepti meydana getirilmiştir. Bu bağlamda; Holz-Manttari'nin öncülüğünü yaptığı Çeviri Eylemi kuramı, Hans Vermeer'in ortaya attığı Skopos kuramı ve Christiana Nord'un başlattığı ve önceki iki kuramın bir nevi derlemesi olan İşlevsel Çeviri yaklaşımı karşımıza çıkmaktadır.

Çeviriye çeviribilim penceresinden bakılarak geliştirilen bu kuramlarla birlikte, çeviri gerçeğini tüm yönleri ve sürecin işleyişiyle ele alan geniş ölçekli bakış açıları ortaya konmuştur. Çeviribilimde yaşanan bu değişiklikte birlikte yeni kuramlar çeviriye çeviri eylemi olarak, toplum- kültür - amaç- işlev

⁶ https://www.proz.com/faq/community/browniz_points.html#what_are_browniz_points_ (02.05. 2019)

bağlamında ele almıştır (Nord, 1997). Çeviri bu kuramlarla birlikte toplumsal bir iş/işbirliği, bir eylem, amaç ve işlevin, dahası çevirmen faktörünün öne çıktığı kültürlerarası, kendine özgü koşulları olan bir iletişim şekli olarak görülmüştür. Bu kuramların çıkışına kadar geçen sürede ikinci plana atılan erek kültür, yeni paradigmayla amaç ve işlevin kendine yöneldiği bağlam olarak kaynak metnin önüne geçmiştir.

Balkul (2016: 106), çeviriye yeni bir boyut kazandıran işlevsel çeviri kuramlarının öncüsü olarak bilinen Çeviri Eylemi Kuramının, teknolojinin durağan olmadığı düşünülürken uzman aktarımcı rolündeki çevirmen tarafından yeniden yorumlanmasının yapılması ve bu yorumlanmanın çeviri sahasında uygulanabilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ersoy (2012:101) ise, Çeviri Eylemi Kuramının günümüzde birtakım revizyondan geçmesi gerektiğini savunmakla birlikte, alandaki söz sahibi çeviribilimcilerin ilgili kuramın uygulanabilirliği üzerine kaleme aldıkları eleştirileri incelemiştir. Bu bağlamda; Slyvia Kalina, Franz Pöchhacker, Haidemarie Salevsky ve Merry Snell-Hornby'nin eleştirileri incelenmiş ve ilgili kuramın uygulanabilirliği sorgulanmıştır. Kuram hakkında en çok irdelenen hususlar ise; kuramdaki "uzman" çevirmen faktörü, kuramdaki "işlev" faktörünün sorgulanması ve kuramın sözlü çeviri (tercüme) etkinliğini arka planda bırakması olmuştur. Odacıoğlu ve Köktürk (2015: 293-295) ise, Çeviri Eylemi Kuramı'nı Skopos Kuramı ile birlikte, yerleştirme endüstrisinde kullanım düzeyi açısından irdelenmiş ve bu konuda birtakım eleştiriler sunmuşlardır. Bu bağlamda yerleştirme endüstrisinde var olan iş akış sisteminin ve bu sistemdeki temel aktörler arası ilişkilerin, Çeviri Eylemi Kuramı'nda belirlenen iş birliği modelindeki aktörler ve aralarındaki ilişki düzeyinden daha farklı ve karmaşık olduğu belirlenmiştir. Buradan hareketle, Justa Holz Mänttari'nin Çeviri Eylemi Kuramı'nın, çeviri kuramları ve teknolojik gelişmeler arasındaki ilişkinin değerlendirilebilmesi adına bir yöntem geliştirmek için temel teorik bir başlangıç olduğu söylenebilir.

Çeviriyi bir eylem olarak tanımlayan Holz-Mänttari, her eylemin bir amacı olduğundan, bu sebeple çevirmen tarafından üretilecek olan çevirinin de bir amaca, yani erek kültür beklentilerine hizmet etmesi gerektiğinden bahseder (Mänttari, 1984: 62). Burada söz konusu olan çevirinin amacı; kaynak metinde verilmek istenilen mesajın uzman olan çevirmen tarafından belirlenmesi ve erek metinde sunulmak istenen amacın iki farklı kültür ögesi arasındaki etkileşim vasıtasıyla sağlanmasıdır. Bu da kaynak metnin; kuramda uzman olarak tanımlanan çevirmen tarafından erek kültür beklentilerine cevap verecek şekilde yeniden oluşturulmasıdır. Çevirmen çeviri süresince aldığı kararları açıklayabilmeli, çevirmen edinçlerini amacı doğrultusunda şekillendirebilmelidir.

Holz-Mänttari'nin kuramında odak nokta dilsel öğelerin aktarımı değil, çevirmenin kendisi ve çeviri eylemidir. Burada çeviriyi gerçekleştiren çevirmenin, eylemini hangi koşullar altında yaptığı öne çıkar. Çevirmen, toplumsal bir iş ve işleyişin parçasıdır. Daha önceki yaklaşımlardan farklı olarak, çevirmenin eylemini çevreleyen ortam belirleyici bir önem kazanmıştır. Bu kuramda çevirmen başından sonuna yalnız yaşadığı bir süreçle karşı karşıya değildir. Çevirmenden çeviriyi bekleyenler, bir bakıma onun çevirisine gereksinim duyanlar ve bu gereksinimi karşılamak için çevirmene çeviri işini verenler çeviri sürecine katılırlar. Çevirmenden erek metni bekleyenler ve erek kültür dünyası, çeviri sürecinin işleyişini belirleyen öğelerdir. Erek kültürün kaynak kültüre göre farklı beklenti ve amaçları vardır. Çevirmen bu amaç ve beklentiler doğrultusunda kendi uzmanlık ve kültürel birikimiyle erek kültürde işlevine uygun bir çeviri üretmek isteyen uzmandır. Çeviri ürünü, kaynak metnin mekanik bir aktarımı sonucunda değil, uzmanlık çalışmasının sonucunda oluşan bir üründür. Çevirmenin çeviri yapmasını

diğer dil bilenlerin çeviri yapmasından ayıran çevirmenin diğerlerine karşı çeviri eyleminde uzman olmasıdır (Tosun, 2017:117).

Çeviri eylemi, diğer uzmanlık alanları gibi işler. Eylemde bulunan bir kişi, bir eylemi ya da eylem bütünü tam anlamıyla işlevsel olarak gerçekleştiremeyecek ve tek başına halledemeyecek, işbirliğine gereksinim duyar. Bu durum işbölümü yapılan toplumlarda bireylerin işlev alanlarında uzmanlaşmalarına götürür (Tosun, 2017:141).

Çevirmeni çeviri eyleminde uzman olarak tanımlayan bu kuramın diğer kuramlardan en önemli farkı; çeviride iletişimin kolay sağlanması ve sistematik bir şekilde ilerleyebilmesi için kültür, amaç bağlamında işbirliği kavramını eklemesidir. Burada çeviri sürecine dâhil olan işbirlikçiler ile birlikte sistemli bir çalışma söz konusudur. Bu sistem içerisinde eyleyenlerden çevirmen, çeviriye gereksinim duyanlar için farklı iki kültüre ait olduğu düşüncesiyle kaynak metin ile erek metin kavramını tamamen ayrı tutan ve ikisini de kendi kültürü içinde inceleyip, erek kültürde yalnızca "kabul edilebilir" olarak tanımlanacak metinler yerine toplumsal düzeyde çeviriye gereksinim duyan kişi tarafından belirlenen amacı, alıcı kitlenin ve işverenin beklentilerini de göz önünde bulundurarak kültür ve işlev bağlamında aktaran uzman işbirlikçidir. Buradaki işbirlikçiler erek metnin, erek kültürde işlevsel olması amacı için hizmette bulunurlar. Mänttär (1984) 'ye göre; bu işbirliği içerisinde en önemli görev işi başlatan kişiye yani çeviriye ihtiyaç duyan kişiye aittir. Sorumluluk ve karar yetkisi ondadır. Ancak erek metnin hangi işlevi yerine getireceğini, metin ve konu bilgisiyle çevirmenin işidir. Erek metnin işlev çerçevesini çözümlenmek, sonuçları değerlendirmek, gerekli neticeleri çıkarmak çevirmenin sorumluluğundadır. Çevirmen ya son kararı kendisi verir ya da materyali hazırlayarak diğer işbirlikçilerle tartışır.

Çeviriye ilişkin eylem kuramının uygulanması esnasında, Holz-Mänttär'in işbirliği modeli kapsamındaki, aktörler/ eyleyenler ise aşağıda verilmektedir (Odacıoğlu ve Köktürk, 2015: 291):

1. İşi başlatan (çeviriye ihtiyaç duyan/initiator): Kendi ihtiyaçları doğrultusunda iletişimsel bir amaç uğruna kültürlerarası bağlamda çeviri işine ihtiyaç duyan şirket veya birey. Çevirmene kurallar koyar ancak çeviri sonunda kurallara uyan erek metin okuyucusudur.
2. Komisyoncu, (iş/çeviriyi ısmarlayan kişi/ Bestseller): Belli bir durumda işlevsel amacına uygun bir metin üretilmesi için çevirmenle bağlantıya geçen kişi/kişiler.
3. Kaynak metnin üreticisi, yazarı (der Ausgangstexter): Kaynak metin üreticisi, sonradan çeviri için temel oluşturacak olan kaynak metni üretir. Çeviri süresince aktif olarak bir rolü yoktur.
4. Çevirmen/ Erek metnin üreticisi (der Translator): Uzman olan çevirmen erek metni, çeviri eylemi kavramının bir parçası olarak ve kültürlerarası iletişimin sağlanması amacıyla oluşturur. Gerektiğinde işbirlikçileri ile tartışabilir.
5. Erek metnin kullanıcısı (der Zieltexapplikator): Erek metni kullanarak yararlanan kişi.
6. Erek metnin alıcısı (der Zieltextrezipient): Erek metin alıcısı

Yukarıda bahsedilen işbirliği modelinde; işveren ile çevirmeni buluşturan "Komisyoncudur". İşveren ile kuramda uzman konumunda bulunan çevirmen arasında yapılan işbirliği sonucunda, kaynak metin belirlenen bir amaç doğrultusunda çevrilerek erek metin oluşturulur. Bu süreçte kaynak metin üreticisi,

hem pasif hem de bazen aktif bir rol oynayabilir. Bu iş akışının son aşamasında ise, erek metnin kullanıcısı aynı zamanda erek metnin alıcısı da olabilir, ya da bu iki aktör farklı kişi ya da kuruluş olarak karşımıza çıkabilir.

4. Proz.com'daki İş Akış Sisteminin Çeviri Eylemi Kuramındaki İş Akış Sistemiyle Karşılaştırılması

Yukarıdaki bölümde bahsedilen Çeviri Eylemi Kuramı ve Proz.com'daki iş akış sisteminin detaylı incelemesinde, Proz.com'un geleneksel çeviri iş akışına kıyasla daha karmaşık bir sistem ile çalışıldığı görülmektedir.

İşbirliği modelinde işveren ile uzman konumundaki çevirmeni buluşturan ve komisyoncu olarak adlandırılan bir şahıs bulunmaktadır. Burada da komisyoncu olarak adlandırılan internet sitesinin (proz.com) kendisidir. Çeviri eylemi kuramının söylencesinde, komisyoncu diye adlandırılan eyleyenin bir şahıs olduğunu ifade etmiştik; Proz.com sitesinin ve benzeri sanal çeviri platformlarının iş akışında ise karşımıza reel bir kişiden ziyade bir site yönetimi ve ekip karşımıza çıkmaktadır. Diğer bir ifade ile geleneksel çeviri eylemi kuramındaki iş akışında, komisyoncu diye nitelendirilen bir insan, tabir-i caiz ise, arabuluculuk görevi görürken, Proz.com'da bu işlev site yönetiminin kontrolünde bilgisayar programı tarafından otomatik olarak gerçekleştirilmektedir. Yine Çeviri Eylemi Kuramı okumalarından anlaşıldığı üzere, komisyoncu tarafından bulunan çevirmen yakın konumlarda ikamet etmek zorunda iken, günümüzde kuramın çeviri teknolojileri ile eş zamanlı gelişme gösterdiği varsayıldığında; uzaktan bir iş alabilen çevirmenin işinde uzman olarak tabir edilen ve çeviri camiasınca bilinen bir çevirmen olması gerekir. Ya da söz konusu çevirmen, çeviri platformlarını kullanarak çeviri işi alabilir. Oluşturulan bu sanal platformda çevirmenler farklı ülkelerde işlev gösteren kişi ya da kuruluşlardan çeviri projesi alabilmektedirler. Her ne kadar bu durum, çevirmenler açısından iş bulmak adına avantajlı olarak görülse de, aynı zamanda bir dizi sorunu beraberinde getirmektedir. Örneğin, Türkiye'de yaşayan bir çevirmen Amerika'da hizmet veren bir çeviri bürosuyla çalıştığında, ülkeler arası saat farkından kaynaklanan mesai saati sorunu ile karşılaşabilmektedir (Ersoy ve Balkul, 2012: 303). Aynı zamanda farklı ülkelerin farklı yasal düzenlemeleri olduğu gerçeğinden yola çıkılacak olursa, çevirmenler için ücretlerini alma konusunda da sıkıntılar oluşabilmektedir. Konuyu biraz daha açmak gerekirse, mesela Avrupa ülkelerinin birçoğunda ve Amerika'da serbest çevirmenler yaptıkları çeviri projeleri bazında vergi ödemek durumundadırlar (McKay, 2006: 115). Serbest çevirmenlere vergi ödeme zorunluluğu bulunmayan ülkelerde yaşayan çevirmenler, yukarıda bahsedilen bölgelerdeki çeviri büroları ile çalışırken otomatik bir ücret kısıtlamasıyla karşı karşıya kalabilirler. Diğer yandan ise, para birimi değerli olan ve gelişmiş ülkelerle çeviri projeleri gerçekleştirildiğinde ise, az gelişmiş ülkelerde ikamet eden çevirmenler nispeten daha fazla ücret elde edebilmektedirler.

Çeviri eylemi kuramının iş akışında yer alan diğer bir aktör ise, kaynak metin üreticisidir. Kuramda yer alan ifadeye göre, kaynak metin üreticisinin çeviri metnin üretiminde aktif olarak bir rolü yoktur. Hâlbuki iletişim teknolojilerinin günümüzde ilerlemesiyle beraber, kaynak metin üreticisi çeviri eyleminin her safhasında aktif bir rol oynama imkânı bulabilmektedir. Proz.com platformu örnekleminden yola çıkılacak olursa, kaynak metin üreticisi örneğin yazdığı bir metnin hangi doğrultuda çevrilmesini istediğini çeviri eyleminin tüm safhalarında gerek çeviri eylemini başlatan kişiye, gerek komisyoncuya gerekse çevirmene iletebilir. Konuyu biraz daha açmak gerekirse, kaynak metin üreticisi metnin çevirisi esnasında hangi çeviri belleklerinin ve terminoloji yönetim araçlarının

kullanılmasını istediğini ifade edebilir. Yine, çeviri işlemi sonrasında hangi metin düzeltme programlarından faydalanılması gerektiğini dile getirebilir. Bu konuda Proz.com'un ücretli kullanıcılarına sunduğu doğrudan mesajlaşma özelliği ön plana çıkmaktadır. Elbette bu noktada önemli olan, kaynak metin üreticisinin aynı zamanda çeviriyi ısmarlayan kişi olması gerekliliğidir.

Çeviri eylemi iş akışı modelinin diğer bir aktörü olan çevirmen ise, bu noktada uzman konumundadır ve kültürlerarası iletişimin sağlanması için çeviri yapar, yaptığı işten sorumludur. Gerektiğinde işbirlikçileri ile konuya ilişkin tartışma gerçekleştirebilir. Proz.com web sitesi özelinde konuya değinmek gerekirse, öncelikle çeviri işinin çevirmene ulaşması konusunda geleneksel yöntemle bir farklılaşma ortaya çıkmaktadır. Kuramın genel okumalarından anlaşıldığı üzere, çeviri işi bir komisyoncu ya da işveren tarafından çevirmene iletilmektedir. Fakat gerek diğer sanal çeviri platformlarında gerekse Proz.com web sitesinde yukarıda bahsedilen tek yönlü bir iletişim modelinden ziyade, çift yönlü bir iletişim modeli karşımıza çıkmaktadır. Proz.com'da geleneksel iş akışının aksine, çevirmenler de komisyoncu ve çeviri eylemini başlatan kişilere direkt olarak başvurabilmekte ve çeviri işi talep edebilmektedir. Yine aynı şekilde komisyoncu ve çeviri eylemini başlatan kişiler de ilgili web sitesinde açtıkları iş forumlarında çevirmen arayabilmektedirler. Proz.com web sitesinde yer alan forumlarda, yukarıda bahsedilen bu iletişim olanakları kapsamında, çevirmen ve işverenler arasında (aynı zamanda çevirmenlerin kendi aralarında) rahatlıkla diyalog kurulabilmektedir. Hatta web sitesi yönetimi de bu diyaloglara müdahil olmakta ve bazı durumlarda moderatör rolü üstlenmektedir⁷.

Yukarıda bahsedilen özellikler ile beraber, artık çevirmenler çeviri işine ulaşma konusunda doğrudan aktif bir rol oynamaktadırlar. Elbette bu durum maalesef bazen çevirmenler arasında haksız rekabete yol açabilmekte ve çeviri için talep edilecek birim ücretlerin oldukça aşağıya çekilmesiyle sonuçlanabilmektedir⁸. Böyle bir durumda birçok çevirmen (profesyonel ya da amatör) tarafından talep gören çeviri işleri, maalesef ilgili işe en az ücret teklifinde bulunan çevirmenlere bırakılabilmektedir. Bu noktada ise, kuramın söyleminde oldukça önemli bir yeri olan çevirmenin uzmanlık özelliği sorgulanabilmektedir. Proz.com sitesi böyle durumların önüne geçebilmek adına, profesyonel olarak çeviri işi yapan ve bunu site içerisindeki profilinde yer alan referanslar ve kişisel bilgileriyle ispat eden çevirmenlere özel sanal puanlar vermekte ve böylelikle onların bir nevi kalitelerini tescillemektedir. Çeviri eylemi kuramının iş akış sürecinde, çevirmenlerin gerektiği durumlarda işbirlikçileri ile konuya ilişkin tartışabileceğini vurgulamıştık. Bu noktada, Proz.com web sitesi özelinde, vurgulamak istediğimiz husus ise; çevirmenlerin çeviri eylemi sürecinde işbirlikçileri ile (iş başlatan kişi ve komisyoncu) tartışmanın yanı sıra, var olan çeviri projesi ile hiç ilgisi olmayan diğer çevirmenlerle de tartışma imkânı bulmalarıdır. Bu husus çevirmenler açısından oldukça kıymetlidir. Çünkü çeviri projesinin ücretlendirilmesi, çeviri işi verenin güvenilirliğinin sorgulanması, bazen belirli çeviri sorunlarının tartışılması ve terminoloji tartışmasının yapılabilmesi için bu tür tartışma ortamları çok önemlidir. Proz.com bu bağlamda oldukça başarılıdır. Sunduğu farklı tartışma platformları sayesinde, çevirmenlere gerek ulusal gerekse uluslararası çeviri piyasası hakkında bilgi edinme olanağı sunmakta ve çeviri eylemi kuramında sıkça vurgulanan "uzman" rolünü elde etmede önemli fırsatlar sunmaktadır. İlgili sitede, çevirmenlerin site içerisindeki aktiflik durumlarına göre kendilerine verilen

⁷ https://www.proz.com/forum/prozcom_translator_coop/334775-you_can_now_add_your_professional_objectives_at_prozcom.html (15.05.2019)

⁸ https://www.proz.com/forum/turkish/79714-ben_mi_yanl%C4%B1%C5%9F_biliyorum_fiyatlar%C4%B1.html (15.05.2019)

KudoZ ve BrowniZ puanları ve diğer parametreler, çevirmenin site ölçütlerine göre uzmanlık ve güvenilirlik derecesini artırmakta ve bu bağlamda bir nevi sanal uzmanlık ölçütleri oluşturulmaktadır.

Çeviri eylemi kuramının iş akış sisteminin son iki aktörü ise; erek metnin kullanıcısı ve erek metnin alıcısıdır. Erek metnin kullanıcısı aynı zamanda erek metnin alıcısı da olabilir, ya da bu iki aktör farklı kişi ya da kuruluş olarak karşımıza çıkabilir. Sanal çeviri platformlarındaki çeviri iş akış sisteminde de durum aynıdır. Fakat kuramın ortaya çıkış tarihinin 1984 olduğu düşünülecek olursa, artık teknoloji çağını yaşadığımız günümüzde daha bilinçli bir erek metin kullanıcısı ve erek metin alıcısıyla karşı karşıya olduğumuz dile getirilebilir. İletişim teknolojilerinin oldukça geliştiği gerçeğinden yola çıkılacak olunursa, erek metin kullanıcıları ve alıcılarının rahatlıkla gerek çevirmene gerekse kaynak metin üreticisine bilhassa sosyal medya ve elektronik postayla ulaşabilme olanaklarının olduğu aşikârdır. Böyle bir tablo ise, aslında çeviride kalite olgusunun artık çeviri metnini kullanan bireylerinde içinde olduğu bir ekip tarafından sorgulanma durumuyla karşı karşıya olduğunu görmekteyiz. Diğer bir ifade ile erek metnin alıcısı ve kullanıcısı da gerek çeviri eyleminin gerçekleştirilmesinde gerekse çeviri değerlendirilmesinin yapılmasında aktif olarak rol oynama olanağı bulabilmektedir.

4. Sonuç

Çeviri sektörü, diğer birçok sektör gibi teknolojik gelişmelerin etkisiyle geçmişte olduğundan çok farklı bir kimlik kazanmıştır. Bundan elli yıl önceki çeviri sektörünün dinamiklerine bakıldığında; yerel, durağan ve oldukça çevirmenin bireysel performansına dayalı bir sistem görmekteyiz. Günümüzde ise; küresel, devingen ve çevirmenin de içinde yer aldığı bir ekip çalışmasını benimseyen bir çeviri sektörü ile karşı karşıyayız. Şüphesiz bu noktada iletişim teknolojileri ve bilgi teknolojilerindeki gelişmeler ile gün yüzüne çıkan ve çevirmenlerin profesyonel iş akış sistemlerine radikal değişiklikler getiren çeviri teknolojilerinin etkisi oldukça büyüktür. Çeviri eyleminin gerçekleştirilmesi esnasında çevirmenlere büyük kolaylık sağlayan makine çeviri programları, çeviri bellekleri ve yerelleştirme araçları gibi çeviri teknolojilerinin yanı sıra, teknolojik gelişmeler çeviri eyleminin gerçekleştirildiği mecraları da etkilemiştir. Şüphesiz, bu anlamda çeviri dünyasına en büyük katkı sanal çeviri platformları olmuştur. Bu platformlarda, gerek çeviri işi ismarlayan kişiler ve kurumlar gerekse çevirmenler çeviri projeleri üzerinde çalışma fırsatı bulabilmektedirler. Günümüzde bu platformların içerisinde en popüler olanı ise Proz.com web sitesidir. Bu çalışma da, ilgili web sitesi üzerinden sanal çeviri platformlarındaki iş akış sistemi ile çeviri eylemi kuramındaki iş akış sistemini karşılaştırmayı konu edinmiştir. Bu karşılaştırmada, gerek kuramın genel söylemleri üzerinden gerekse çeviri eylemi kuramının iş akış sistemindeki aktörler arası ilişkiler üzerinden bir analiz gerçekleştirilmiştir.

Araştırmamız neticesinde ulaşılan bulgulara bakıldığında; öncelikle Mänttär'i'nin çeviri eylemi kuramının iş akış sisteminde var olan aktörlerin, hemen hemen hepsi Proz.com web sitesindeki iş akış sisteminde de yer almaktadır. Fakat bu aktörlerin gerek çeviri eylemine katkı düzeyleri gerekse birbirileri ile olan ilişkileri kuramın iş akış sistemindeki anlatılarından farklı işlev göstermektedir. Bu noktada Çeviri eylemi kuramının 1984 yılında kaleme alındığı göz önünde bulundurulmalı ve konuya dair eleştirilerin bu doğrultuda yapılması gerektiği kanısındayız. Çünkü teknolojik gelişmelerin çeviri dünyasına biz izdüşümü olarak ortaya çıkan sanal çeviri platformlarındaki iş akış sistemi çağın gereksinimleri doğrultusunda ilerlemektedir. Aynı zamanda, kuramların genel geçer doğrular olmadığı, çağın gereksinimleri doğrultusunda güncellenebilir önermeler sundukları gerçeği unutulmamalıdır. Araştırmamız neticesinden elde edilen diğer bir bulgu ise, çeviri eylemi kuramındaki

iş akış sisteminde yer alan bazı aktörlerin, proz.com web sitesinde bilgisayar programı ile yer değiştirdiği ve artık bu bağlamda bir makineleşmenin olduğudur. Böyle bir sonuç ise, sadece çeviri dünyasının değil, aslında birçok sektörün günümüzde karşı karşıya kaldığı bir durumdur. Makineleşmenin sektöre ve çevirmene pozitif etkilerinin yanında negatif etkileri de bulunmaktadır. Artık dünyanın dört bir yanından kolaylıkla iş alabilecek olan çevirmenin, komisyoncuyla direkt olarak iletişime geçebilmesi için bu çeviri platformlarına belirli bir miktar para ödemesi gerekmekte, komisyoncunun kendisine daha kolay ulaşabilmesini sağlamak için de site üzerinden çeviri camiasına katkıda bulunması gerekmektedir. Site içi imajın bu etkisi işbirliği temeline dayandırılmaktadır. Bu durum çeviri eylemi kuramının işbirliği temelli olduğu olgusu ile örtüşmekte fakat söz konusu aktörler arasındaki işbirliğinin mahiyeti bakımından farklılaşmaktadır.

Çeviri eylemi kuramında çevirmenin “uzman” özelliğine vurgu yapılmaktadır. Araştırmamız neticesinde, proz.com web sitesinde çevirmenin uzmanlık düzeyi ve ilgili sanal çeviri platformundaki güvenilirlik düzeyi ise farklı ölçütlerle değerlendirilmektedir. Bu ölçütler arasında, özellikleri çalışmanın birinci bölümünde detaylı olarak bahsedilen KudoZ ve BrowniZ puanları ve Powwow etkinlikleri düzenleme başarıları gelmektedir. Aslında, çevirmenin uzmanlığı site içi imajına bağlanmıştır. Diğer bir unsur ise, ilgili web sitesinin birçok kullanım özelliğini ücretli üyelere sağlamasıdır. Bu durum ise, siteye ücretli üye olan kullanıcıların çeviri işi ısmarlayan kişi ve komisyoncularca bu platformda daha profesyonel olarak algılandığının bir göstergesidir. Çünkü bu sanal çeviri platformunda, çevirmenlik mesleğini profesyonel olarak icra etmeyen kullanıcılar da bulunmakta ve yukarıda bahsettiğimiz uygulamanın ise, bu işi profesyonel olarak yapan kullanıcılar ile diğer kullanıcıların ayırımının yapılmasını sağladığı düşünülmektedir.

Sanal çeviri platformlarını konu edinecek olan ilerideki çalışmalarda, bu platformların kullanıcılarına yönelik görgül çalışmalar gerçekleştirilebilir ve böylelikle gerek profesyonel çevirmenlerin gerekse amatör çevirmenlerin konuya ilişkin görüşleri üzerinden bir inceleme gerçekleştirilebilir. Ayrıca böyle bir araştırma, sanal çeviri platformlarının çevirmenlik mesleğinin profesyonelleşmesi adına sektörün farklı aktörlerinin düşünceleri üzerinden bir bakış açısı ortaya koyabilir. Alanda gerçekleştirilecek olan diğer çalışmalarda ayrıca, proz.com web sitesi dışında, diğer sanal çeviri platformları örneklem grubu olarak seçilebilir ve bu web sitelerinin işleyişi üzerinde kuramsal, betimleyici ve görgül araştırmalar gerçekleştirilebilir. Bununla birlikte, sanal çeviri platformlarında çeviri işi ısmarlayan ve çevirmenlik yapan bireylerin karşılaştıkları problemler ve sanal çeviri dünyasının dinamikleri mercek altına alınabilir. Gerek gerçekleştirdiğimiz araştırma neticesinde elde edilen bulgular gerekse ileride alanda gerçekleştirilecek olan çalışmaların bulgularının, çeviri sektörünün gelişim ivmesini göstermede ve çeviri dünyasında söz sahibi olmak isteyen bireylere alana dair ışık tutmada önemli görevler üstleneceği düşüncesindeyiz. Ayrıca, konuyla ilgili bulgu ve gözlemlerin çeviri eğitimine önemli katkısı olacağına ve bu katkının çeviribilim öğrencilerine sektörün dinamiklerinin nasıl işlediği ve ileride ne tür bir çeviri sektöründe görev yapacakları hususunda yol göstereceğine inanmaktayız.

Kaynakça

- Balkul, H. İ. (2015). Türkiye’de akademik çeviri eğitiminde çeviri teknolojilerinin yerinin sorgulanması: müfredat analizi ve öğretim elemanlarının konuya ilişkin görüşleri üzerinden bir inceleme. *Yayınlanmamış doktora tezi*. Sakarya Üniversitesi.
- Balkul, H. I. (2016). Translation technologies: A dilemma between translation industry and academia. *International Journal of Language Academy*, 4(4), 100-108.
- Canım-Alkan, S. (2013). Lisans düzeyinde çeviri eğitiminde teknoloji eğitiminin yeri. *İÜ Çeviribilim Dergisi*, 4(7), 127-147.
- Çetiner, C. (2018). Analyzing the attitudes of translation students towards CAT (computer-aided translation) tools. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 14(1), 153-161.
- Ersoy, H. (2012). *Kavram, kuram ve süreç açısından tercüme etkinliği*. Ankara: Araştırma Yayınları.
- Ersoy, H. & Balkul, H.İ. (2012). Teknolojik gelişmelerin çevirmen ve çeviri mesleği açısından olumlu ve olumsuz etkileri: Çeviri alanında yeni yaklaşımlar. *Akademik İncelemeler Dergisi (AİD)*, 7(2), 295-307.
- Ersoy, H. & Odacıoğlu, M. C. (2014). Türkiye’de serbest çevirmenlerin karşılaştıkları sorunlar, bu sorunların etkileri ve öneriler. *Electronic Turkish Studies*, 9(6) 367-378.
- Göpferich, S. (2009). Towards a model of translation competence and its acquisition: the longitudinal study TransComp. İçinde S. Göpferich, A. L. Jakobsen & I. M. Mees (Ed.), *Behind the mind: Methods, models and results in translation process research (Copenhagen Studies in Language 37)*, Copenhagen: Samfundslitteratur. 12-37.
- Holz-Mänttari, J. (1984) *Translatorisches Handeln – Theorie und Methode*. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia
- McKay, C. (2006). *How to succeed as a freelance translator*. New York: Two Rat Press.
- Nord, C. (2010). Functionalist approaches. İçinde Y. Gambier & L. van Doorslear (Ed.), *Handbook of Translation Studies*, Amsterdam: John Benjamins, 120-128.
- Odacıoğlu, M.C. ve Köktürk, Ş. (2015). Çeviri kuramlarını yeniden yorumlamak: Yerelleştirme endüstrisinin Skopos ve Çeviriye İlişkin Eylem Kuramı üzerindeki etkisi, *Akademik Bakış*, Sayı: 50, 288-298.
- Pacte (2003). Building a translation competence model. İçinde Alves, F. (ed.). *Triangulating Translation*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins. 43–66.
- Pym, A., Orrego-Carmona, D. & Torres-Simón, E. (2016). Status and technology in the professionalization of translators. Market disorder and the return of hierarchy. *The Journal of Specialised Translation*, 25(1), 33-53.
- Risku, H. & Dickinson, A. (2009). Translators as networkers: The role of virtual communities. *HERMES-Journal of Language and Communication in Business*, (42), 49-70.
- Schäffner, C. (2012). Translation competence: training for the real world. İçinde S. Hubscher-Davidson and M. Borodo (Ed.) (2012). *Global trends in translator and interpreter training. Mediation and culture*. London: Continuum, 30-44.
- Tosun, M. (2017). *İşlevsel çeviribilim*. İstanbul: Değişim Yayınları.

İnternet Kaynakları

<https://www.proz.com/about> (12.04.2019)

https://www.proz.com/faq/terminology_term_help/kudoz/kudoz%3A_general.html#what_good_are_kudoz_points_ (10.04.2019)

https://www.proz.com/faq/community/browniz_points.html#what_are_browniz_points_ (02.05. 2019)

https://www.proz.com/forum/prozcom_translator_coop/334775

[you_can_now_add_your_professional_objectives_at_prozcom.html](https://www.proz.com/forum/prozcom_translator_coop/334775) (15.05.2019)

<https://www.proz.com/forum/turkish/79714->

[ben_mi_yanl%C4%B1%C5%9F_biliyorum_fiyatlar%C4%B1.html](https://www.proz.com/forum/turkish/79714-ben_mi_yanl%C4%B1%C5%9F_biliyorum_fiyatlar%C4%B1.html) (15.05.2019)